

UČITELJSKI TOVARŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja vsak mesec po celi poli. Velja za celo leto v tiskarnici in po pošti 1 gl. 50 kr. nov. dn., za pol leta 80 kr. nov. dn.

Tečaj I.

V Ljubljani 1. kimovca 1861.

List 9.

Kakšnih prememb bi bilo treba, da bi se slovenske ljudske šole na čisto narodni podlagi osnovale?

Spisal Jož. Nadkupski.

V 6. listu „Tovarša“ smo brali izverstin sostavek: „Kaj naj se uči v naših ljudskih šolah.“ — Kratek je, — ali kdor ga razume, najde v njem polne knjige. Pisal ga je mož, kateri namesto širokega žitnega polja naj boljjo moko tega žita o kratkem za pokus podaja. — Naj bo tudi meni pripuščeno, da kratko odgovorim na zgoraj postavljeno vprašanje!

Naše narodne ljudske šole so za narod, to je, za Slovence. Ako se toraj hoče, da jih narodne imenujemo, moramo jim podeliti naj bolj poglobitno stvar narodnosti, in ta je jezik, naš gladki in premili slovenski jezik, duh naroda in naj dražji dar božji. — Zatega voljo moramo naj pred skerbeti, da bodo naše šole zunaj in znotraj osnovane na podlagi našega materne jezika, to je, da bodo slovenske. Ze napisi na šolskih hišah, na pojedinih razredih, zapisniki, razredbe učencov, povabila k očitnim preskušnjam, šolski red, šolske postave i. t. d. naj bi se vse napravljalo v slovenskem jeziku. — Kar se pa tiče šolskih knjig, moramo povedati, da sedanje današnjim terjatvam niso v vsem ugodne. — Kerščanski nauk naj bi se učil po vseh razredih čisto po slovenski. Boga poznovati naj se otrok vadi v tistem jeziku, ki ga je z naj pervo materinsko hrano v sé zajemal. Otroka siliti, da si, namesto Boga v svojem jeziku poznovati, le ptuji nemški jezik v glavo vbijati mora,

in se k temu znabiti še s palico sili, je gotovo velik greh zoper človeško natoro in zdaj tudi zoper postavo našega sl. ministerstva, katero nam veli, rekoč: „Nirgends soll die deutsche Sprache, wo sie nicht Muttersprache ist, als Mittel zur Erlernung derselben beim Religionsunterrichte angewendet werden!“

Kje so časi, ko smo se večidel vsi tresli, kadar nas je čakala palica (štaberle), ker se biblijske povestnice dobro po nemški nismo naučili! —

Molitve v šoli in cerkveno petje naj otroci Bogu, svojemu ljubemu očetu, vselej prinašajo v svojem milem, domačem jeziku, kateri jim naj pred in naj gorkeje navdaja s pobožnostjo nedolžne serca.

Dalje svetujem, da naj bi bile tudi vse druge knjige za ljudske šole čisto slovenske, ne pa z nemščino namešane. Tako naj bi se sestavil slovenski Abecednik in se imenoval početnica (Fibel): ravno tako naj bi se osnovalo tudi prvo in drugo berilo s slovniško doklado na koncu po izgledu hervaskih in nemških šolskih knjig.*) Samo razdelkov nam ni treba preveč, temuč le toliko, da šola doseže svoj namen. —

Tretje slovniško berilo za 4. razred pa naj bi bilo še bolj popolnoma.

Tudi številiti ali rajtati naj bi se učilo po slovenski. Ako mora otrok nemško nalogo naj pred na slovensko predstavljati, da jo more prav razumeti in zrajtati, je to potrata časa in nepotrebno glušenje za učenca. — Tako bi slovenski jezik, kateri naj bi bil povsod za kerščanskim naukom na prvem mestu, dosegal časoma svoje zaželjene pravice.

Kaj pa z nemščino? Tudi nemškega jezika naj se učenci učé v poglavnih šolah, toda po pameti, da jih ne bo merzlica stresla, kadar bi se jim naznanilo, da se bodo ptujega jezika učili. — Mi poštene Nemce spoštujemo, jih ljubimo, in njih jezik se nam ne pristudi, če se ga previdno učimo. Le to nam merzi, če nam kdo nemščino silama tlači v glavo, — naj drajšo domačo reč — naš mili materni jezik — pa zatira in uničuje.

*) Prvo in drugo slovensko berilo smo ravno kar dobili. Književnost tega lista ji naznanja. Vredn.

Pošteni Nemci tudi ne mislijo in ne delajo tako, temuè tudi spoštujejo naše pravice; saj drugaèe bi ne bili omikani ljudje, èe bi ne ljubili svojega bližnjega.

Nemški jezik naj bi tedaj nikakor ne spodriival slovenskega, temuè naj bi se naravno, to je, na narodni podstavi in prav praktièno uèil, ne pa samo s suhimi, nerazumljivimi nemškimi pravili, s penitencem, s palico i. t. d. — V tretjem razredu poglavnih šol naj bi uèenci dobili 1. del praktiène slovnice nemškega jezika, in sicer vse po slovenski z lahkimi nemškimi vajami, da bi jih otroci prestavljali in se v slovnici za nemški jezik urili. V èetertem razredu naj bi se jim dal 2. del prakt. slovnice za nemški jezik s pridjanim nemškim berilom. Ravno tako naravno naj bi se uèenci tudi èasoma vadili kaj po nemški spisovati; in stavim, da bi se veè nauèili, kakor èe bi se jim uèitelj vedno grozil s palico in z drugimi neslanimi kaznimi. Ako se otroci v poglavni šoli le toliko nemškega jezika nauèe, da se nekoliko pripravijo za obširnejši uk, kateri jih èaka v višjih šolah, èe gredo naprej, — je poglavna šola zastran nemškega jezika prav dosti storila, in veè se od nje tirjati ne more.*) Kdor pa se hoèe nemškega jezika bolj na tanko uèiti, naj se ga posebej uèi. Ljudska šola mora skerbeti za splošno sreèo vsega naroda, ne pa za naše posamezne nemèune, kateri nikakor ne morejo razumeti, da bi bilo prav, èe ni vse od glave do nog „deutsch“.

Nektere vodila dobrega uèitelja.

Dobri uèitelj pozná na tanko imenitnost svojega poklica; on dobro vé, da so mu dragi biseri v skerb in varstvo zroèeni, in da mu je z njimi tudi zroèena osoda prihodnjega naroda. Uèitelj je toraj rejnik in vodnik mladih cerkvenih in derzavljanskih udov, ktere mora pripravljati, da postajajo dobri kristijani in derzavljani.

Dobremu uèitelju pa ni dosti, da le svojo nalogo pozná, ampak si tudi prizadeva, da svoje dolžnosti zvesto spolnuje. Ravná se, postavim, po takih le vodilih:

*) Skušnja nas uèi, da sama poglavna šola, naj že nemèuje kolikor more, naših deèkov ne izuri v nemščini toliko, da bi jim kaj prida koristila, èe potem šola na kol obesijo. Vredn.